

ВІДЗІВ

офіційного опонента на дисертацію Федоренко Марини Григорівни "Удосконалення сортименту столового винограду України на основі оцінки рівня прояву господарсько цінних ознак гібридних форм селекції ННЦ "ІВiВ вм. В.Є. Таїрова", поданої на здобуття наукового ступеня кандидата сільськогосподарських наук за спеціальністю

06.01.08.- виноградарство.

Оновлення та постійне вдосконалення сортименту є беззаперечною запорукою прогресу у будь-якій галузі рослинництва, і виноградарство не є винятком. Виробництво потребує більш продуктивних та стійких сортів, особливо зараз коли погодно-кліматичні умови стають більш екстремальними та непередбачуваними. Ринок в свою чергу висуває певні вимоги щодо якісних тобто товарних та органолептичних показників. Подана на захист робота присвячена вирішенню зазначених питань, тому вона є актуальною та затребуваною у виробництві.

Тема роботи пов'язана з тематикою досліджень що виконуються в ННЦ "Вів ім. В.Є. Таїрова" згідно з відповідними завданнями науково-технічної програми УААН "Виноградарство 2011-2015", "Виноградарство 2016-2020" згідно завдань фундаментального рівня: 21.00.01.01.Ф «Дослідити характер генетичного різноманіття ознак та властивостей генотипів винограду різного походження та визначити напрямки адаптаційної мінливості» (№ ДР0111U003735); 21.00.01.01.Ф «Розробка стратегії ДНК – маркерної селекції винограду з метою формування основ біодинамічного виноградарства України» (№ ДР 0116U001161).

Основні результати досліджень представлені у вигляді звітів на засіданнях Вченої ради ННЦ «ІВiВ ім. В. Є. Таїрова», конференціях:

Перспективні столові форми винограду сучасної української селекції. Новітні агротехнології: теорія та практика. Міжнародна науково-практична конференція, присвячена 95-річчю Інституту біоенергетичних культур і цукрових буряків НААН. Київ, 11 липня 2017 р.

Результати оцінки селекційної цінності нових генотипів винограду складного міжвидового походження столового напрямку використання. Стан і перспективи розвитку селекції в умовах змін клімату. Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція Херсон, 23 лютого 2018 року.

Результати вивчення афінітету перспективних форм винограду столового напрямку використання селекції ННЦ «ІВІВ ім. В. Є. Таїрова». Стан і перспективи розробки та впровадження ресурсоощадних, енергозберігаючих технологій вирощування сільськогосподарських культур. IV Міжнародна науково-практична конференція. Дніпро, 20 листопада 2019 р.

За матеріалами дисертаційної роботи опубліковано 20 наукових публікацій, з яких 5 у наукових фахових виданнях України, 2 статті у наукових виданнях інших держав, 3 тези наукових доповідей.

Дисертаційна робота викладена на 218 сторінках комп'ютерного тексту, вона містить 18 таблиць, 35 рисунків та 38 додатків. Робота складається з анотації, вступу, огляду літератури, результатів досліджень, розрахунків економічної ефективності, висновків і рекомендацій виробництву, та списку використаних літературних джерел.

У Вступі чітко обґрунтовано актуальність теми досліджень, сформульовано робочу гіпотезу, мету та завдання досліджень; сформульовано актуальність, наукову новизну та практичне значення отриманих результатів.

Автор особисто вивчила теоретичні аспекти проблеми, проаналізувала сучасні публікації за темою дисертації, та збирала експериментальний матеріал. Особистим внеском здобувача є також розробка схеми дослідів та вибір методик досліджень, аналіз експериментальних даних, підготовка публікацій за темою дисертації, формулювання висновків та рекомендацій виробництву.

Перший розділ присвячено аналізу напрямків роботи, та досягнень провідних селекційних установ у світі. Визначено основні тенденції щодо ознак за якими ведеться селекційна робота. Відмічено що практично усі селекціонери виноградарі працюють над поєднанням стійкості до хвороб та несприятливих зовнішніх умов, та високої продуктивності та якості.

Дослідна робота висвітлена в дисертації велася за двома напрямками - оцінка нових перспективних сортів та гібридів; - добір підщеп із максимальним афінітетом до обраних сортів. Фактично виконано величезний обсяг роботи. З одного боку це вивчення 12-ти селекційних форм, з іншого – двохфакторний дослід із вивчення афінітету у сортопідщепних комбінаціях, із 12-а варіантами.

В ході проведення досліджень зібрано об'ємний експериментальний матеріал відповідно до завдань та робочої програми. Проаналізовано генетичне походження гібридних форм що вивчалися. Наведено результати фенологічних спостережень, оцінки адаптаційних властивостей гібридів, їх агробіологічної та технологічної оцінки. Досліджувані форми, під час проведення досліджень використовувалися також у якості батьків для отримання нових поколінь гібридів. Отже, селекційний процес не припиняється, і це дозволить отримати новий селекційний матеріал у майбутньому.

За результатами роботи сорт Персей включено до Державного Реєстру сортів рослин, придатних для поширення в Україні. За комплексом господарсько цінних ознак сорти Таїрян та Каліпсо визнано перспективними, в тому числі для використання у подальшому селекційному процесі. Підщепи Кобера 5ББ та Добриня визначено як такі що мають найвищий афінітет із дослідженими столовими сортами.

Загалом можна констатувати, висновки та рекомендації відображують зміст експериментальної частини роботи, логічні, базуються на результатах економічних та статистичних розрахунків.

Список літературних джерел оформлено у порядку появи посилань у тексті.

Автореферат дисертації співпадає з її основними положеннями.

Разом із позитивними моментами, слід вказати про деякі недоліки.

1. С.2 – спірний вираз "популяції нових сортів".
2. Як розраховувалися питомі частки різних сортів у генотипах гібридів?
3. С. 32 – невдалий вираз "розвиток сортів".

4. Таблиця на стор 39 має назву та зміст англійською мовою.
5. У таблиці 9 наведено вихід перспективних гібридів у різних популяціях. Як оцінює автор рівень цих показників, чи можна їх вважати високим або низьким. Адже батьківські форми цих популяцій – це високоякісні сорти, використання яких дозволяє очікувати високий відсоток селекційно цінних гібридів.
6. У II розділі слід було б чіткіше (по тексту) прив'язати сорти-контролі до відповідних груп гібридів за терміном дозрівання.
7. Рисунок на стор. 54 є наглядним та зручним з точки зору подання інформації, проте потребує редагування.
8. Метеорологічні умови зручніше було б відобразити у вигляді таблиць із акцентом на екстремальні або нетипові значення.
9. С. 68 – назва таблиці 12 – скоріше генетичний склад а не генетичний аналіз.
10. С. 70-74 – йдеться про вивчення успадкування ознак величини, форми та забарвлення ягоди. Краще було б казати про вивчення не успадкування цих ознак, а одночасний прояв цих ознак в гібридів.
11. С. 73 - версія про передачу певних ознак по материнській лінії, тобто щодо ефекту цитоплазми, виглядає обґрунтованою, але має бути перевіrenoю у реципрокних схрещуваннях.
12. Які чинники на думку автора суттєво вплинули на визрівання лози по роках, наскільки ці чинники можуть контролюватися в умовах виробництва.
13. Як співвідносяться посушливі умови за роки дослідженъ, та визрівання лози. Як співвідносяться визрівання лози та зимо- морозостійкість.
14. Чи можна відстежити шлях передачі стійкості до хвороб гібридним формам що вивчалися, від похідних сортів?
15. На якому фоні вивчалася стійкість дослідних форм до хвороб?
16. Чи є зв'язок між походженням гібридів/сортів, походженням підщеп, та афінітетом?

Незважаючи на вказані зауваження та недоліки, в цілому можна ствер-

джувати, що автор вирішила важливе для виробництва питання – підбір нових сортів столового винограду для включення до Державного реєстру сортів придатних для поширення в Україні, відбором нових перспективних сортів для подальшої оцінки, для участі у селекційній роботі. Також визначено підщепні сорти Добриня та Кобера 5ББ, найбільш придатні для виробництва садивного матеріалу.

З наукової та практичної точки зору велику цінність має той фактичний матеріал, що його було зібрано у ході проведення досліджень, зокрема агробіологічні, показники які можна буде враховувати при розробці сортової агротехніки.

Вважаю, що подана на захист дисертація Федоренко Марини Григорівни "Удосконалення сортименту столового винограду України на основі оцінки рівня прояву господарсько цінних ознак гібридних форм селекції ННЦ "ІВiВ вм. В.Є. Таїрова" в цілому відповідає вимогам МОН України щодо змісту, структури та оформлення дисертаційних робіт а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата сільськогосподарських наук за спеціальністю 06.01.08 – виноградарство.

Офіційний опонент, директор
кої філії ДУ "Держгрунтохорона"
канд. с-г наук доцент

Куліджанов Е.В.

Підпис Куліджанова Е.В. підтверджую
Заступник директора з наукової роботи
канд. с-г наук

Капустіна Г.А.

15.04.2021